

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

ხელნაწერის უფლებით

ნინო რამაზაშვილი

ინოვაციური ტექნოლოგიების ტრანსფერის სრულყოფის გზები
საქართველოს საბაჟო სისტემაში

დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

წარდგენილი დისერტაციის

ავტორეფერატი

სადოქტორო პროგრამა: „ინოვაციებისა და ოპერაციათა მენეჯმენტი“

შიფრი: 0203

თბილისი

2023 წელი

სამუშაო შესრულებულია საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტში
ენერგეტიკის ფაკულტეტი
საწარმოო ინოვაციების და ოპერაციათა მენეჯმენტის დეპარტამენტი

ხელმძღვანელი: პროფესორი კ. ხმალაძე

რეცენზენტები:

დაცვა შედგება 2023 წლის "-----" "-----" "-----" საათზე
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ენერგეტიკის ფაკულტეტის
სადისერტაციო ნაშრომის დაცვის კოლეგიის სხდომაზე, კორპუსი VIII,
სხდომათა დარბაზი.

მისამართი: 0160, თბილისი, კოსტავას 77.

დისერტაციის გაცნობა შეიძლება სტუ-ის ბიბლიოთეკაში,
ხოლო ავტორეფერატისა - ფაკულტეტის ვებგვერდზე

ფაკულტეტის სწავლული მდივანი,
პროფესორი

გ. გიგინეიშვილი

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

სადისერტაციო თემის აქტუალურობა - თანამედროვე ეტაპზე ინოვაციური ტექნოლოგიების ტრანსფერი წარმოადგენს ეკონომიკის მდგრადი განვითარებისა და მსოფლიო ბაზარზე კონკურენტუნარიანობის ამაღლების ერთ-ერთ მთავარ ფაქტორს. საინფორმაციო ტექნოლოგიების ინტენსიური დანერგვა ეკონომიკაში, ბიზნესში, სახელმწიფო მართვაში და სხვადასხვა პროცესებში უზრუნველყოფს წარმოებით და საზოგადოებრივ ურთიერთობათა ძირეულ გარდაქმნას, რაც გვევლინება ტექნოლოგიური რევოლუციის სახით.

21-ე საუკუნეს უწოდებენ „ახალი ტექნოლოგიების ერას“. ტექნოლოგიურ პროგრესს ხელი შეუწყო ინტერნეტ-ტექნოლოგიების სწრაფად დანერგვამ. „ინტერნეტმა მსოფლიო ერთმანეთს ისე დაახლოვა, რომ ადამიანის შემეცნებითი დედამიწაც კი დაპატარავდა“- ეს ფრაზა აღწერს ინტერნეტის გავლენას თანამედროვე ადამიანის ყოველდღიურობაზე. ინტერნეტის როლი ძალზედ დიდია მსოფლიო პოლიტიკაში, სწრაფად ავრცელებს მიმდინარე მოვლენებს ინფორმაციის სახით, რაც გვამძლევს საშუალებას, როგორც სახელმწიფოებრივად, ისე პიროვნულად მოვახდინოთ ანალიტიკური დაკვირვება აღნიშნული მოვლენების მიმართ და მივიღოთ შესაბამისი გადაწყვეტილებები.

ტექნოლოგიების ტრანსფერის მნიშვნელოვანი მიმართულებაა განვითარებული ქვეყნებიდან განვითარებადი ქვეყნებისაკენ. მისი უმთავრესი დანიშნულებაა ეკონომიკის ტექნოლოგიური ბაზის გარდაქმნა და განახლება. ტექნოლოგიების ტრანსფერისა და კომერციალიზაციის ერთიან ჯაჭვში დიდია საბაჟო რგოლის მნიშვნელობა. საბაჟო ოპერაციების სიმარტივე და სისწრაფე, მთლიანად საბაჟო სამსახურის ეფექტიანობა მნიშვნელოვანწილად განაპირობებს ინოვაციური ტექნოლოგიების მოზიდვისა და დანერგვის ინტენსივობასა და მასშტაბებს.

საკვლევი თემის აქტუალურობას განაპირობებს თანამედროვე მსოფლიოში, კერძოდ, საქართველოს საბაჟო სფეროში არსებული ტექნოლოგიური ტრანსფერის მიმართულებით არსებული გამოწვევები და პრობლემები, რომელთა გადაჭრაც

მოითხოვს რიგი მეთოდური და ორგანიზაციული საკითხების დამუშავებასა და დანერგვას, რაც ჩვენი კვლევის ობიექტს წარმოადგენს.

სამუშაოს მიზანი - მსოფლიო საზოგადოებრივ, სოციალურ და ეკონომიკურ ურთიერთობაში სახელმწიფოთა თანამშრომლობის აუცილებელ საგნად გვესახება ის ეკონომიკური მიმართულებები, რომელიც ემსახურება მისი ინტერესების დაცვასა და განვითარებას. ამგვარ ეკონომიკურ ურთიერთობებში მთავარი და წამყვანი ადგილი კი უჭირავს ქვეყნის საბაჟო პოლიტიკას.

მსოფლიო გლობალიზაციამ დღის წესრიგში დააყენა ქვეყნის საგარეო ეკონომიკური საქმიანობის ეფექტიანად წარმართვის მეთოდების სრულყოფის საკითხი. ქვეყნის ეკონომიკური აღმავლობისა და სტაბილურობის მისაღწევად აუცილებელია გავატაროთ ისეთი ეკონომიკური ღონისძიებები, რომლებიც ხელს შეუწყობს ამ მიზნის მიღწევას. საბაჟო პოლიტიკა კი ეკონომიკაზე ზემოქმედების ერთ-ერთი მძლავრი ინსტრუმენტია, რომელიც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ბიზნეს-სექტორის განვითარებასა და საბიუჯეტო შემოსავლების ზრდაზე.

საბაჟო საქმეში ინოვაციური ტექნოლოგიების გადაცემის სრულყოფის აქტუალობა განპირობებულია, იმით რომ იგი ხელს უწყობს საქონლის საზღვრებს მიღმა გადაადგილების ეფექტურობას, გამჭვირვალობასა და უსაფრთხოებას. ისეთ ინოვაციურ ტექნოლოგიებს, როგორებიცაა: „ბლოკჩეინი“, ე.წ Machine Learning და ხელოვნური ინტელექტი, რომლებსაც შეუძლიათ საბაჟო პროცესების ავტომატიზაცია, ოპტიმიზაცია, დამუშავების დროის შემცირება. აღნიშნული ტექნოლოგიები ასევე აძლიერებს საბაჟო ორგანოების უნარს ებრძოლონ უკანონო ვაჭრობას, მათ შორის ყალბი საქონელი, კონტრაბანდა და ფულის გათეთრება. საბოლოო ჯამში, ინოვაციური ტექნოლოგიების დანერგვა საბაჟო მიმართულებით აუცილებლად გამოიწვევს ეკონომიკურ ზრდას და ხელს შეუწყობს სავაჭრო ნაკადების მოცულობის ზრდას.

საბაჟო მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ვაჭრობის რეგულირებას, საქონლისა და მომსახურების საზღვრების ლეგალურად და ეფექტურად გადაკვეთის უზრუნველსაყოფად. ბოლო წლებში გაიზარდა ინტერესი საბაჟო ინოვაციური პროგრამების მიმართ, რომლებიც იყენებენ ახალ ტექნოლოგიებსა და

მიდგომებს საბაჟო ოპერაციების ეფექტურობის გასაუმჯობესებლად. ქვემოთ მოცემულია საბაჟო ინოვაციური პროგრამების რამდენიმე მაგალითი:

1. ავტომატიზაცია: საბაჟო სააგენტოები სულ უფრო ხშირად იყენებენ ავტომატიზაციას საბაჟო პროცედურების გამარტივებისა და განბაჟებასთან დაკავშირებული დროისა და ხარჯების შესამცირებლად. ავტომატიზაცია შეიძლება მოიცავდეს ელექტრონული ფორმების, ციფრული ხელმოწერების და რისკის შეფასების ავტომატური სისტემების გამოყენებას.

2. მონაცემთა ანალიტიკა: საბაჟო სააგენტოები იყენებენ მონაცემთა ანალიტიკას სავაჭრო ნაკადების შაბლონებისა და ტენდენციების დასადგენად და მაღალი რისკის მქონე ტვირთების შესამოწმებლად. მონაცემთა ანალიტიკა ასევე შეიძლება გამოყენებულ იქნას საბაჟო პროცედურების გაუმჯობესების სფეროების დასადგენად და საბაჟო ოპერაციების ეფექტურობის გასაუმჯობესებლად.

3. რისკის მენეჯმენტი: თანამედროვე საბაჟო იყენებს რისკის მართვის პრინციპებს მაღალი რისკის გზავნილების იდენტიფიცირებისთვის და შესამოწმებლად, რაც დაბალი რისკის მქონე გზავნილებს უფრო სწრაფად განბაჟების საშუალებას აძლევს. ეს აუმჯობესებს საბაჟო ოპერაციების ეფექტურობას.

4. ერთი ფანჯრის სისტემები: თანამედროვე საბაჟო იყენებს ერთი ფანჯრის სისტემებს, რათა მოვაჭრეებს ერთი პორტალის მეშვეობით წარუდგინონ ყველა საჭირო ინფორმაცია და დოკუმენტი განბაჟებისთვის. ეს ამცირებს განბაჟებასთან დაკავშირებულ დროსა და ხარჯებს და ხელს უწყობს პროცესის გამარტივებას.

5. ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის (AEO) პროგრამები: AEO პროგრამები ანიჭებს სერთიფიკატს სანდო მოვაჭრეებს, რომლებმაც მანამდე აჩვენეს შესაბამისობა საბაჟო რეგულაციებთან და უსაფრთხოების სტანდარტებთან. AEO-ებს ენიჭებათ შეღავათიანი რეჟიმი საბაჟო პროცედურებში, როგორცაა: დაჩქარებული გაფორმება და შემცირებული ინსპექტირება.

6. წინასწარი ჩამოსვლის პროცესი (PAP): ეს გულისხმობს საბაჟო ინფორმაციისა და დოკუმენტების წარდგენას საქონლის საზღვარზე ჩასვლამდე. PAP საშუალებას აძლევს საბაჟო სააგენტოებს წინასწარ შეამოწმონ გადაზიდვები

და დაადგინონ ნებისმიერი პოტენციური პრობლემა საქონლის ჩამოსვლამდე, რაც ხელს შეუწყობს განბაჟების დროის დაჩქარებას.

7. ბლოკჩეინის ტექნოლოგია: ბლოკჩეინის ტექნოლოგია შეიძლება გამოყენებულ იქნას ყველა საბაჟო ტრანზაქციის უსაფრთხო ციფრული წიგნის შესაქმნელად. ამან შეიძლება გააუმჯობესოს გამჭვირვალობა და შეამციროს თაღლითობის რისკი, ასევე უზრუნველყოს მონაცემთა სანდო წყარო საბაჟო სააგენტოებისა და მოვაჭრეებისთვის.

საბაჟო სფეროში ინოვაციური ტექნოლოგიების გადაცემა შესაძლებელია განხორციელდეს რამდენიმე მიმართულებით:

1. თანამშრომლობა და პარტნიორობა: საბაჟო ორგანოებს შეუძლიათ ითანამშრომლონ ტექნოლოგიურ კომპანიებთან, აკადემიურ ინსტიტუტებთან და კვლევით ორგანიზაციებთან ცოდნისა და გამოცდილების გასაზიარებლად, ინოვაციური გადაწყვეტილებების იდენტიფიცირებისთვის და ახალი ტექნოლოგიების განვითარების მიზნით.

2. საპილოტე პროექტები: საპილოტე პროექტების განხორციელებამ შეიძლება უზრუნველყოს ინოვაციური ტექნოლოგიების პრაქტიკული დემონსტრირება და მათი პოტენციური სარგებელი. ის ასევე იძლევა ტექნოლოგიების ტესტირების, შეფასების და დახვეწის საშუალებას მათ სრულმასშტაბიან განხორციელებამდე.

3. ტრენინგი და განათლება: საბაჟო მოხელეებს უნდა ჰქონდეთ ადეკვატური განათლება, რათა გაიგონ და გამოიყენონ ინოვაციური ტექნოლოგიები. სასწავლო პროგრამები შეიძლება შემუშავდეს საბაჟო მოხელეების უნარებისა და ცოდნის გასაუმჯობესებლად ახალი ტექნოლოგიების ეფექტურად დანერგვისა და გამოყენების მიზნით.

4. სტანდარტიზაცია: ტექნოლოგიებისა და პროცესების სტანდარტიზაცია აუცილებელია ინოვაციური ტექნოლოგიების გადაცემის გასაადვილებლად. სტანდარტების შემუშავებამ და დაცვამ შეიძლება ხელი შეუწყოს თავსებადობას და თანმიმდევრულობას ახალი ტექნოლოგიების დანერგვის მიმართულებით.

5. დაფინანსება და მხარდაჭერა: მთავრობებს და საერთაშორისო ორგანიზაციებს შეუძლიათ უზრუნველყონ დაფინანსება და მხარდაჭერა საბაჟო ორგანოში ინოვაციური ტექნოლოგიების გადაცემის ხელშეწყობისთვის. ეს შეიძლება

მოიცავდეს კვლევისა და განვითარების დაფინანსებას, საპილოტე პროექტებს და სასწავლო პროგრამებს.

კვლევის ამოცანები - ინოვაციური ტექნოლოგიების ტრანსფერის ძირითად ამოცანებს წარმოადგენს:

1. ოპტიმალური ორგანიზაციული სტრუქტურის შექმნა, რომელიც განახორციელებს ტექნოლოგიების ტრანსფერის დანერგვა-განვითარებას;
2. შესასრულებელი სამუშაოების ხარისხისა და მოცულობის ამაღლება;
3. ინოვაციური ტექნოლოგიების დანერგვის ხელშეწყობაში მონაწილეობა ლიცენზირებისა და კომერციალიზაციის გზით;
4. კომპეტენტურ პერსონალთა მიზიდვა, შენარჩუნება და ხელშეწყობა სტრატეგიული მიზნების განსახორციელებლად.

ზემოთ ჩამოთვლილი საკითხების ანალიზი ნათლად მიუთითებს, რომ მსოფლიო ეკონომიკაში სათანადო ადგილის დასაკავებლად აუცილებელია ისეთი სტრატეგიის შემუშავება, რომელსაც საფუძლვად უდევს თანამედროვე მეცნიერული მიდგომებისა და ტექნოლოგიების დანერგვა. ამას განაპირობებს ის, რომ ტექნოლოგიები და სამეცნიერო-ტექნიკური პროდუქცია გარდაიქმნა სახელმწიფოთა გეოპოლიტიკურ ინტერესთა ფაქტორად.

საკვლევი თემის ჰიპოთეზა მდგომარეობს შემდეგში: საბაჟო პროცესებში ინოვაციური ტექნოლოგიების ტრანსფერის დანერგვას შეუძლია მნიშვნელოვნად გარდაქმნას საბაჟო ოპერაციები და გააძლიეროს მათი ეფექტურობა, გამჭვირვალობა და უსაფრთხოება. ინოვაციურ ტექნოლოგიებს შეუძლიათ შეამცირონ ხარჯები და გააძლიერონ ქვეყნის კონკურენტუნარიანობა. თუმცა, საბაჟო ოპერაციებში ინოვაციური ტექნოლოგიების დანერგვა აწყდება რამდენიმე გამოწვევას, როგორცაა: განხორციელების ღირებულება, თავსებადობა და სტანდარტიზაცია. ამიტომ, საბაჟო ორგანოებს, ტექნოლოგიების პროვაიდერებსა და დაინტერესებულ მხარეებს შორის კორდინაცია და თანამშრომლობა გადამწყვეტია საბაჟო ოპერაციებში ინოვაციური ტექნოლოგიების წარმატებით დანერგვისთვის.

კვლევის მეთოდოლოგია - ნაშრომი ეფუძნება პოლიტიკურ მეცნიერებაში დამკვიდრებულ კვლევის მეთოდებს. თვისობრივი კვლევის მეთოდები,

რომლებიც ჩვეულებრივ გამოიყენება სოციალური მეცნიერების კვლევაში, გამოყენებულია კონტენტ ანალიზი. კონტენტ ანალიზი ფართოდ გამოყენებული მეთოდია არსებული ლიტერატურული მასალის გასაანალიზებლად და შეუძლია უზრუნველყოს ღირებული შეხედულებები მონაცემთა ტენდენციებსა და ნიმუშებზე. ნაშრომში ასევე გამოყენებულია შედარებითი ანალიზის მეთოდი, რომელიც საშუალებას გვაძლევს შევადაროთ და დავაპირისპიროთ სხვადასხვა შემთხვევები ან ფენომენები მსგავსებისა და განსხვავებების დასადგენად. ეს მეთოდი დაგვხმარება განვსაზღვროთ ფაქტორები, რომლებიც ხელს უწყობენ კონკრეტული პოლიტიკის ან პრაქტიკის წარმატებას ან წარუმატებლობას. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი ადგილი დაეთმო დოკუმენტების შესწავლის მეთოდს, რომელსაც შეუძლია უზრუნველყოს ღირებული ინფორმაციის მოპოვება კონკრეტული საკითხის ან პოლიტიკის ისტორიისა და ევოლუციის შესახებ. მას შეუძლია დაეხმაროს მკვლევარებს იმის გაგებაში, თუ როგორ შემუშავდა, განხორციელდა და შეფასდა პოლიტიკა დროთა განმავლობაში. გარდა ამისა, განხორციელდა ეკონომიკური ოპერატორებისა და შემოსავლების სამსახურის თანამშრომელთა გამოკითხვა. ჩვენს მიერ არჩეული კვლევის მეთოდები დაგვხმარა პრობლემის ყოვლისმომცველ გაგებაში არსებული ლიტერატურის გაანალიზებით, სხვადასხვა შემთხვევების შედარებით და შესაბამისი დოკუმენტების შესწავლით.

ძირითადი საკვლევი საკითხები:

1. საბაჟო საქმიანობის წარმოშობა და განვითარება;
2. საბაჟო პოლიტიკა, მიზნები და ამოცანები;
3. ავტომატიზირებული სისტემა „Oracle“, „Asycuda“; ინოვაციური პროგრამის დანერგვა „ Georgia Customs“;
4. საქართველოს ექსპორტისა და იმპორტის მიმოხილვა;
5. საქართველოსა და ჩინეთს შორის ვაჭრობა;
- 6.სავაჭრო პოლიტიკის ხელშემწყობი ადმინისტრაციული რეფორმები;
7. საბაჟო პროცედურების სისწრაფე და სიმარტივე;
8. საერთაშორისო ვაჭრობის ხელშემწყობის შეთანხმება;
9. ქალაქის გარეშე ვაჭრობა;
10. ბლოკჩეინი;
11. ერთი ფანჯრის სისტემა;
12. გამოწვევები საქართველოში;
13. ტრანზიტის სპეციფიკაცია ;
14. სატრანზიტო ოპერირების სარგებელი;
15. ეფექტური სატრანზიტო სისტემის მიდგომები;
16. TIR კონვენცია;
17. მონაცემთა ანალიზი, შენახვა და მოპოვება.

18. იმპლემენტაცია WCO მონაცემთა მოდელი საქართველოს მაგალითზე;

ნაშრომის სამეცნიერო სიახლე - ნაშრომში განხილულია და შეფასებულია საქართველოში საბაჟო პოლიტიკის ფორმირების საკითხები. გაანალიზებულია საქართველოს მსოფლიო ეკონომიკაში ინტეგრირებისა და საბაჟო სისტემის რეფორმირების ეტაპობრივი პროცესი.

განსაზღვრულია კონვენციებითა და შეთანხმებებით განპირობებული პრობლემები და გადასაჭრელი ამოცანები. მთავარი აქცენტით: საბაჟო პროცედურების სისწრაფე და სიმარტივე.

შემუშავებულია მიდგომები საქართველოსთვის სპეციფიკური და მაღალი ეფექტის მომტანი სატრანზიტო სისტემის განვითარების უზრუნველსაყოფად. მოტანილია მონაცემთა მიღების, სისტემატიზებისა და ანალიზთან დაკავშირებით „WCO მონაცემთა მოდელის“ იმპლემენტირების მეთოდოლოგია და შედეგები.

შემუშავებულია საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების დანერგვის მეთოდური და მეთოდოლოგიური რეკომენდაციები, როგორცაა: ერთი ფანჯრის პრინციპის, უქალაქო ვაჭრობის, ბლოკჩეინის, ინოვაციათა ტრანსფერის და სახელმწიფო მხარდაჭერის სისტემები და მექანიზმები.

დისერტანტის უშუალო მონაწილეობით ხორციელდება საბაჟო სისტემაში ავტომატიზირებული სისტემების - “ORACLE”, “ASYCUDA” და ინოვაციური პროგრამის - „Georgia Customs” დანერგვა.

კვლევის მოსალოდნელი შედეგები - ამ კვლევის საკითხების განხილვა აუცილებელია საბაჟო ოპერაციების ეფექტურობის, გამჭვირვალობისა და უსაფრთხოების გასაძლიერებლად და ეკონომიკური ზრდისა და განვითარების ხელშეწყობისთვის. მნიშვნელოვანია ინოვაციური პლატფორმის მონაცემთა უსაფრთხოება და კონფიდენციალურობის შედეგები. საბაჟო საქმეებში ინოვაციური პლატფორმის დანერგვამ შესაძლოა მოითხოვოს ცვლილებები საკანონმდებლო და მარეგულირებელ ბაზაში. საბაჟო საქმეებში ინოვაციური პლატფორმის წარმატებული დანერგვა მოითხოვს საბაჟო მოხელეებისა და დაინტერესებული მხარეების უნარების განვითარებას და ტრენინგს. ამ კვლევის საკითხების განხილვა გადამწყვეტია ინოვაციური პლატფორმის წარმატებული

განხორციელებისა და დანერგვისთვის და მისი პოტენციური სარგებლის რეალიზაციისთვის.

სამუშაოს აპრობაცია - დისერტაციის თემაზე საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ენერგეტიკის ფაკულტეტის საწარმოო ინოვაციებისა და ოპერაციათა მენეჯმენტის დეპარტამენტში ჩატარდა პრეზენტაცია სამ კოლოქვიუმზე და წინასწარ დაცვაზე.

ასევე დისერტაციის თემაზე გამოქვეყნებულია 5 სტატია, მათ შორის 1 სტატია გამოქვეყნებულია საერთაშორისო ჟურნალში. სტატიებში ასახულია სადისერტაციო თემასთან დაკავშირებული ანალიზი და შედეგები.

დისერტაციის მოცულობა და სტრუქტურა.

სადისერტაციო ნაშრომი მოიცავს 109 ნაბეჭდ გვერდს 3 ცხრილისა და 7 ნახაზის ჩათვლით და შედგება შესავალის, 5 თავის, 18 ქვეთავის, დასკვნისა და გამოყენებული ლიტერატურის ნუსხისაგან.

ნაშრომის ძირითადი შინაარსი

თანამედროვე მსოფლიოს განვითარების ერთ-ერთ ძირითად მიმართულებად მიჩნეულია ტექნიკური და ტექნოლოგიური პოტენციალის არსებობა. მსოფლიო ცდილობს ტექნოლოგიური პროცესების სრულყოფას, რაც გულისხმობს მის ინოვაციას და აღნიშნული ინოვაციის ტრანსფერს სხვადასხვა მიმართულებით. ტექნოლოგიების ტრანსფერი ინოვაციური პროცესის მნიშვნელოვანი და განუყოფელი ნაწილია და მოიაზრებს არა მხოლოდ ინოვაციების ტრანსფერს, არამედ მათი სრულყოფის გზებსაც.

სადისერტაციო ნაშრომი „საქართველოს საბაჟო სისტემაში ინოვაციური ტექნოლოგიების ტრანსფერის სრულყოფის გზები“ წარმოდგენილია ხუთი თავით-ლიტერატურის მიმოხილვა, შედეგები, დასკვნა და რეკომენდაცია. ლიტერატურის მიმოხილვაში მოცემულია, როგორც ქართველი ასევე უცხოელი მეცნიერების სტატიები და ნაშრომები, მიმოხილულია წიგნები და ჟურნალები.

ნაშრომი შედგება 5 თავით, რომელიც დაყოფილია ქვეთავებად. პირველ თავში მიმოხილულია საბაჟო საქმიანობის წარმოშობის ისტორია და მისი განვითარების ეტაპები საქართველოში. გაანალიზებულია საბაჟო კანონმდებლობის ეტაპები, რომელიც წარმოადგენს საბაჟო პოლიტიკის მნიშვნელოვან ნაწილს. ამავე თავში საუბარია საქართველოს ეკონომიკური სუვერენიტეტის მნიშვნელობაზე. მიმოხილულია საბაჟო პოლიტიკის მიზნები, როგორც საშინაო ისე საგარეო ფაქტორების გათვალისწინებით.

მეორე თავში განხილულია სავაჭრო პოლიტიკის რეფორმები. გაანალიზებულია საქართველოს ექსპორტისა და იმპორტის დინამიკა. მიმოხილულია საქართველოსა და ევროკავშირის, საქართველოსა და ჩინეთის სავაჭრო ურთიერთობები. ეს თავი ასევე მიმოხილავს საბაჟო პროცედურების სისწრაფისა და მოქნილობის აუცილებლობას, რაც სავაჭრო ნაკადების სწრაფი გადაადგილების წინაპირობას წარმოადგენს. აღწერილია საქართველოს შორის არსებული ასოცირების შეთანხმებისა და მისი ტექნიკური ნაწილის ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ მოთხოვნებთან შესაბამისობა. საუბარია საბაჟო პოლიტიკის განვითარების ჰარმონიზაციის აუცილებლობასა და მისი განხორციელების ეტაპებზე.

მესამე თავში მიმოხილულია სატრანზიტო სისტემა. აღწერილია სატრანზიტო სისტემის სარგებლიანობა. სათანადო ყურადღება დათმობილი აქვს ეფექტურ სატრანზიტო სისტემას. ამასთან დაკავშირებით მოყვანილია სატრანზიტო სისტემის ხელშემწყობი გზების და მიდგომების დანერგვა. მიმოხილულია ხელშეკრულებები და კონვენციები, რომელთა საშუალებითაც ხდება სატრანზიტო ოპერაციების გატარება. შემოთავაზებულია ის სტრატეგიები, რაც მნიშვნელოვანია ქვეყნის ეკონომიკური კეთილდღეობისათვის.

მეოთხე თავი დათმობილია მონაცემთა ანალიზზე. ამ თავში მიმოხილულია მონაცემთა ანალიზი საზღვრის ეფექტური მართვისთვის, მონაცემების და ინფორმაციის ინტეგრირება საბაჟო რისკის მართვის სისტემაში. აღწერილია საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების როლი საბაჟო ორგანოში. ის გასატარებელი ღონისძიებები და აქტივობები, რომელიც მნიშვნელოვან როლს ასრულებს მონაცემთა შენახვის და გარდაქმნისთვის. აღწერილია პროგრამული უზრუნველყოფის განახლების აქტივობები, რომელიც საჭიროა ეროვნული მონაცემთა ბაზის შექმნისათვის.

მეხუთე თავში განხილულია ქაღალდის გარეშე ვაჭრობა და ბლოკჩეინი. აღწერილია საქართველოს მიერ სხვადასხვა პარტიონიორ ქვეყნებთან გაფორმებული შეთანხმებები. მიმოხილულია საერთაშორისო ვაჭრობის განვითარების მიმართულებით დაგეგმილი ღონისძიებები. მთავარი აქცენტი გაკეთებულია ინოვაციური პროგრამის დანერგვაზე. მიმოხილულია ქაღალდის გარეშე ვაჭრობისა და ერთი ფანჯრის პრინციპის დანერგვასთან დაკავშირებული გამოწვევები. ყურადღება გამახვილებულია დიგიტალიზაციაზე და ერთი ფანჯრის პრინციპის სარგებლიანობაზე. ახალი ტექნოლოგია Blockchain-ის, საშუალებით ციფრული ჩანაწერებისა და ინფორმაციის უსაფრთხო და გამჭვირვალე გაზიარების მნიშვნელობაზე. მისი განხორციელების გზებზე მოხდება სავაჭრო ოპერაციებზე ნდობის გაძლიერება ღირებულების ჯაჭვებში. აღწერილია ის სარგებელი, რაც შეიძლება მოუტანოს ბლოკჩეინმა მიწოდების ჯაჭვის დაფინანსებას ტრანზაქციაში ჩართული ყველა მხარისთვის. ბლოკჩეინი მიჩნეულია, როგორც სავაჭრო პროცედურების დაჩქარების და გაადვილების გზა, რომელსაც შეუძლია დააჩქაროს ტრანსსასაზღვო ვაჭრობის დიგიტალიზაცია.

მთავარ მიზანს წარმოადგენს ინოვაციური პროგრამის დანერგვა „Georgia Customs”, რომლის მეშვეობითაც მოხდება ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი გამოწვევასთან გამკლავება და საბაჟო სისტემის სრულად მოდერნიზება-გაციფრულება. მიმოხილულია ამ პროგრამის არსი და მნიშვნელობა. აღწერილია უსაფრთხოების სპეციფიკური მახასიათებლები, მისი სარეგულიანობა და საპილოტე ბაზის შექმნის დეტალები გეოგრაფიული არეალის გათვალისწინებით.

გამოწვევა საქართველოში, თუ როგორ უნდა გამოიყენონ დიגיტალიზაცია, ინდუსტრიალიზაციის მიზნის გასაგრძელებლად. ეს მოკლე მიმოხილვა იკვლევს საქართველოს სავაჭრო გაძლიერების სტრატეგიებს. წარმოების სექტორის გაღრმავება ააშენებს უფრო გამძლე ეკონომიკას. ჩვენი ქვეყანა, დაჯილდოვებულია უზარმაზარი რესურსებით: სოფლის მეურნეობაში, სამთო და საზღვაო მეურნეობაში და სათანადოდ ათვისების შემთხვევაში შესაძლებელია რესურსებზე დაფუძნებული ინდუსტრიალიზაციის სტრატეგიის სტიმულირება. ეკონომიკის დიგიტალიზაცია ხშირად განიხილება, როგორც დაკავშირებული შრომის დაზოგვის ტექნოლოგიები ფართომასშტაბიან დანერგვასთან, რომელიც მოითხოვს შესაბამისი უნარების განვითარებას სამუშაო ძალისთვის. მთავრობას შეუძლია გამოიყენოს ესეთი ციფრული ტექნოლოგიები საჯარო ადმინისტრაციაში და ამით გააძლიეროს მომსახურების და მიწოდების პირობები. საქართველოს აქვს შესაძლებლობა განავითარონ სამრეწველო სექტორები, ესენია: აქტიური სარეწველო პოლიტიკა წარმოებაზე, ინვესტიციები ინფრასტრუქტურასა და კაპიტალში.

მიუხედავად იმისა, რომ ეს ყველაფერი აუცილებელია, ჩვენ ყურადღება უნდა გავამახვილოთ დიგიტალიზაციაზე. ეს დაეხმარება ჩვენი ქვეყანის მწარმოებლებს უკეთესად მიიღონ ციფრული საშუალებები. ჩვენ მთავრობას შეუძლია გამოიყენოს ციფრული ტექნოლოგიები საზოგადოების გასაძლიერებლად, ადმინისტრაციის ინდუსტრიალიზაციისთვის. დიგიტალიზაცია დაეხმარება გააძლიეროს წარმოებასთან დაკავშირებული ეფექტურობა და პროდუქტიულობა, მათ შორის საბაჟო ადმინისტრირება და ა.შ. ამით გაძლიერდება სამრეწველო დარგი.

საბაჟო ადმინისტრაციის დიგიტალიზაციას შეუძლია ხელი შეუწყოს საბაჟო ეფექტურობის გაუმჯობესებაში, ვაჭრობის ხარჯების შემცირებაში. არსებობს მთელი რიგი ციფრული ინოვაციები საბაჟო ადმინისტრირებაში და მასთან დაკავშირებული სავაჭრო ბარიერები, რომლებსაც შეუძლიათ შეამცირონ სავაჭრო ხარჯები, მათ შორის განბაჟებისა და დოკუმენტაციის მომზადების ხარჯები. ამას მნიშვნელოვანი დადებითი გავლენა ექნება ქვეყნის შიდა და გარე ვაჭრობაზე. დიგიტალიზაციამ ხელი უნდა შეუწყოს ინდუსტრიალიზაციას. რეგიონულ ღირებულების ჯაჭვებში ინტეგრაცია ხელს უწყობს დასაქმების უკეთეს პერსპექტივას და უფრო მეტ ეფექტს იძლევა გამომუშავებაზე, ვიდრე სავაჭრო ინტეგრაცია დანარჩენ მსოფლიოსთან. ეს იმიტომ ხდება, რომ საერთაშორისო ღირებულების ჯაჭვები ძირითადად რეგიონალურია. ჩვენი ბაზარი ნაკლებად სტანდარტების ინტენსიურია, ვიდრე სხვა საექსპორტო ბაზრები, რაც იმას ნიშნავს რომ, რომ ჩვენი ქვეყნის მწარმოებლები უფრო შეძლებენ ბაზრებზე ექსპორტს, რაც უზრუნველყოფს შესაძლებლობებს სწავლისთვის და შესაბამისად ხარისხისა და პროდუქტიულობის გაუმჯობესებას.

მთვარ მიზანს წარმოადგენდა, თუ რა უნდა გაკეთდეს იმისათვის, რომ ქალაქის გარეშე ვაჭრობა მსოფლიო რეალობად იქცეს. მონაწილეებმა განიხილეს პროექტი "საგზაო რუკა უქალაქო ვაჭრობისკენ". საგზაო რუკა, რომელიც ითვალისწინებს ფორუმზე განხილვის შედეგებს. ის ადგენს ძირითად საკითხებს და აკეთებს რეკომენდაციებს, პოლიტიკაზე ორიენტირებულ წინადადებებს იმის შესახებ, თუ რა უნდა გააკეთონ მთავრობებმა და ბიზნესმა რომ გადავიდნენ ქალაქის გარეშე ვაჭრობაზე. იგი ეფუძნება საერთო მიზანს, თუ რა არის საჭირო ქალაქის გარეშე ვაჭრობისა და ამავე დროს, იძლევა სხვადასხვა გარდამავალი გზის გატარების საშუალებას საზღვარზე და გაზარდოს მათი მომსახურება ვაჭრობისთვის.

კერძო სექტორისთვის მას შეუძლია გაზარდოს მიწოდების ჯაჭვების ეფექტურობა და უზრუნველყოს ახალი დამატებითი ღირებულების სერვისები. ეს გამორიცხავს ქალაქის დამუშავებასთან დაკავშირებულ საოპერაციო ხარჯებს, ზრდის გამჭვირვალობას. სავაჭრო პარტნიორებს შორის ინფორმაციის გაცვლა, აუმჯობესებს ვაჭრობას და აფინანსებს პროცესებს, ეხმარება კომპანიებს შორის

ახალი თანამშრომლობის რეჟიმების ჩამოყალიბებაში და მიწოდების ჯაჭვის პროცესების ინტეგრირებაში. ეს ამცირებს მონაცემთა განმეორებით შეყვანის საჭიროებას და საშუალებას აძლევს კომპანიებს განავითარონ ახალი, დამატებითი ღირებულების მქონე სერვისები, როგორცაა: ავტომატური თვალთვალის სისტემები, დოკუმენტების დამუშავების მონიტორინგი და უსაფრთხოება.

ქალაქის გარეშე ვაჭრობაზე გადასვლით საერთაშორისო ვაჭრობას შეუძლია დაზოგოს მილიარდობით დოლარი. ეს ზრდის სავაჭრო ოპერაციების უსაფრთხოებას ელექტრონული მონაცემების მიწოდებით. ქალაქის გარეშე ვაჭრობა მთავრობებს საშუალებას აძლევს შეამციროს შეფერხებები და ხარჯები ქალაქის გარეშე ვაჭრობასთან დაკავშირებული გარკვეული საკითხების მოგვარება მოიცავს შემდეგ ძირითადი მახასიათებლებს:

- ძირითადი პრინციპების ერთობლიობა ვაჭრობის ხელშეწყობის მიზნით და თანამშრომლობა საჯარო და კერძო სექტორებთან.
- ინსტიტუციური მოწყობა, როგორც მოქმედი პლატფორმა. საბაჟო- როგორც გადაწყვეტილების მიმღები ორგანო, სამუშაო ჯგუფები- როგორც დამხმარე ორგანოები.
- ვალდებულება ვაჭრობასთან დაკავშირებული მონაცემების აღიარების, რომელიც უნდა შეთანხმდეს ზემოთ აღნიშნული ინსტიტუციური მოწყობის მეშვეობით.
- რეგიონული და ეროვნული სამოქმედო გეგმები სამართლებრივი და ტექნიკური საკითხების მოსაგვარებლად.

ქალაქის გარეშე ვაჭრობა, რომელიც უნდა განვითარდეს და განხორციელდეს საქართველოს მიერ. ეს პოტენციურად ამცირებს საექსპორტო ხარჯებს საშუალოდ 15-30 პროცენტით. ყველაზე მნიშვნელოვანი არის, მთლიანი საინვესტიციო ხარჯების შემცირება და შემოსავლის მაქსიმიზაცია ვაჭრობის სისტემებში.

საბაჟო საქმე მოითხოვს მუდმივ გარდაქმნის პროცესს, ვინაიდან მუდმივად იქმნება ახალი ტექნოლოგიები და შესაბამისად ჩვენც ფეხი უნდა ავუწყოთ მსოფლიოში მიმდინარე პროცესებს. ერთ- ერთი ასეთი გამოწვევაა, რის წინაშეც თანამდებროვე ეკონომიკა დგას, არის ე.წ „Paperless “ იგივე „ვაჭრობა ქალაქის

გარეშე”. ეს ინოვაცია ამცირებს იმპორტის საზღვრის შესაბამისობის დროს მონაცემების ხელახლა შეყვანისას და კიდევ უფრო მნიშვნელოვნად ამცირებს კორუფციას.

ქალაქის გარეშე ვაჭრობამ ხელი შეუწყო გლობალური მიწოდების ჯაჭვებს. მიუხედავად იმისა, რომ მათ მიიღეს მნიშვნელოვანი მოგება, ერთი ფანჯრის პრინციპი ბევრ ქვეყანაში ჯერ კიდევ არ არის განხორციელებული სრულად. 53 ქვეყანას აქვს საბაჟო გადასახადების ელექტრონული გადახდები. ამ შემთხვევაში კიბერუსაფრთხოება მნიშვნელოვან როლს თამაშობს. კომპანიები შემფოთებულები არიან თავიანთი უსაფრთხოების შესახებ, ვინაიდან მათი ფინანსური მონაცემები ხდება ონლაინ მიღწევადი. ეს პრობლემა კი მწვავედება იმ ქვეყნებში, სადაც მთავრობამ არასწორად გამოიყენა კორპორატიული ინფორმაცია, ან აქვს შეზღუდული კიბერუსაფრთხოების დაცვა.

დღევანდელ ვითარებაში, როდესაც სხვადასხვა ქვეყანა ავითარებს ქალაქის გარეშე ვაჭრობის სისტემებს, თავსებადობის ხელშეწყობის საუკეთესო გზა არის საერთო საერთაშორისო სტანდარტების გამოყენება. როდესაც ქალაქის გარეშე ვაჭრობის სისტემები შემუშავებულია საერთო საერთაშორისო სტანდარტების საფუძველზე, ისინი ტექნოლოგიურად უფრო ადვილად უკავშირდება ერთმანეთს. ქალაქის გარეშე სავაჭრო ოპერაციები ტარდება გარკვეული ლეგალური წესით, ხოლო მარეგულირებელი რეჟიმი ხდება შიდა დონეზე. ეროვნულ დონეზე მთავრობებმა უნდა ჩამოაყალიბონ თავიანთი შიდა საკანონმდებლო ბაზა, რათა ქალაქის გარეშე ვაჭრობის სისტემებმა იმუშაონ გამართულად. იმპორტის სამართლებრივი ჩარჩოები, ეკონომიკა და ექსპორტიორი

ეკონომიკა არ არის ჰარმონიზირებული, ქალაქის გარეშე ვაჭრობის სისტემები არ არის ურთიერთმოქმედებაში.

ქალაქის გარეშე ვაჭრობამ უზარმაზარი სარგებელი უნდა მოიტანოს გლობალურ მიწოდების ჯაჭვებში. აუცილებელია ვაჭრობასთან დაკავშირებული დოკუმენტებისა და მონაცემების აღიარების რეგიონული ან საერთაშორისო სამართლებრივი ბაზა.

სამყარო, როგორც ვიცით ჩამოყალიბდა ტექნოლოგიური ინოვაციებით. ახალი ტექნოლოგია- Blockchain, რაც ციფრული ჩანაწერებისა და ინფორმაციის უსაფრთხო, გამჭვირვალედ გაზიარების საშუალებას იძლევა. მას შეუძლია განახორციელოს ტრანზაქციები უსაფრთხოების მაღალ დონეზე და მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინოს სავაჭრო ოპერაციებზე, შეამციროს თაღლითობა და გააუმჯობესოს მიკვლევადობის და ნდობის გაძლიერება ღირებულების ჯაჭვებში.

ქალაქის გარეშე ვაჭრობა, ბლოკჩეინის უნიკალურობის დადგენა, ციფრული დოკუმენტაცია, ამ ყველაფერმა ბევრ განვითარებად ქვეყანას მოუტანა უზარმაზარი მოგება, როგორც ეს განახორციელეს ერთი ფანჯრის პრინციპის წარმატებით დანერგვამ სინგაპურში, კორეაში და მექსიკაში. ეს არის „ტექნოლოგიების ბრძოლა“, რომლის მიზანია მთავრობების დარწმუნება, რომ ბლოკჩეინი უმაღლესი ტექნოლოგიაა. საერთაშორისო ვაჭრობის დროს ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ასპექტია „ქალაქის გარეშე ვაჭრობა“, სავაჭრო დოკუმენტების დიგიტალიზაცია. ბევრ ქვეყანას აქვს ციფრული განბაჟება და გადასახადები. საერთაშორისო ვაჭრობის დროს უამრავი დოკუმენტი უნდა იყოს წარდგენილი, რომლებიც იყოფა შემდეგ კატეგორიად:

- კომერციულ გარიგებასთან დაკავშირებული დოკუმენტები: ხელშეკრულება, კომერციული ანგარიშ-ფაქტურები, შეფუთვის ფურცელი.
- ვაჭრობის დაფინანსებასთან დაკავშირებული დოკუმენტები: სატრანსპორტო დოკუმენტები, სასაზღვრო პროცედურის დოკუმენტები.
- იმპორტის ქვეყანაში კონკრეტული სტანდარტის მოთხოვნები იქაური კანონმდებლობის შესაბამისად: ესენი შეიძლება იყოს სანიტარული,

ფიტოსანიტარული სერთიფიკატები, წარმოშობის სერთიფიკატები, საბაჟო დეკლარაციები, ლიცენზიები.

ამ შემთხვევაში ქალაქის ინტენსიური პროცესები ზრდის კოორდინაციას და ადმინისტრაციულ ხარჯებს. ეს ყველაფერი კი, საბოლოო ჯამში იძლევა შედეგს, იმას რომ მიდრეკილნი არიან შეცდომების, ზარალისა და თაღლითობისკენ. ამ დროს მნიშვნელოვანი პროცესი იქნება, ტრანსსასაზღვრო ვაჭრობის სრული დიგიტალიზაცია. ჩვენი ქვეყნისათვის მნიშვნელოვანია თუ როგორ უნდა გამოვიყენოთ Blockchain-ი საბუთების გარეშე. Blockchain-ის მეშვეობით ჩვენ შევძლებთ საერთაშორისო ვაჭრობის საქონლის ექსპორტში ჩართული ყველა პროცესი, პროცედურები თუ ტრანსპორტირება განხორციელდეს ისე რომ არ იყოს საჭირო ქალაქის გამოყენება.

გლობალურ სავაჭრო პლატფორმებს შეუძლიათ იმუშაონ თავიანთი სრული პოტენციალით. ძირითადი ვაჭრობა გაციფრულებულია, მათ შორის ვაჭრობის დაფინანსება და განბაჟების პროცესები. საბაჟოების სრული დიგიტალიზაციის პროცედურების გაციფრულება რომ მოხდეს მიმდინარეობს იმის შესწავლა თუ როგორ შეიძლება მოხდეს Blockchain-ის გამოყენება დოკუმენტაციის ციფრული მნიშვნელობისათვის. როგორც ვაჭრობის სფეროში მიმდინარე სხვადასხვა ინიციატივები საბაჟო პროცედურების გამარტივება ბლოკჩეინის მეშვეობით, იძლევა ახალ შესაძლებლობებს „ვაჭრობა ქალაქის გარეშე“.

როგორც ვიცით ტექნოლოგია საუკეთესოდ მუშაობს მაშინ, როდესაც რამდენიმე მხარეა ჩართული ტრანზაქციებში, რომლებიც საჭიროებენ ნდობას და გამჭვირვალობას. ერთი რამ ყოველთვის ცხადია, ტექნოლოგია შესასწავლად მაშინ ღირს თუ უნდა მიეცეს ამ ტექნოლოგიას შესაძლებლობა გააცნობიეროს მისი სრული პოტენციალი, რომლებიც პასუხობენ ძირითად გამოწვევებს. უნდა აღინიშნოს ის ფაქტი, რომ ყველამ: მთავრობებმა, სამთავრობო ორგანიზაციებმა, დეველოპერებმა, უნდა იმუშაონ ერთობლივად ტექნოლოგიის პრაქტიკული და სამართლებრივი შედეგების შესაფასებლად და არსებული გამოწვევების კოლექტიური გადაწყვეტილებების შემუშავებისთვის. ეს მნიშვნელოვანია განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც საქმე ეხება საერთაშორისო ვაჭრობას. ბლოკჩეინს კი შეუძლია საერთაშორისო ვაჭრობა გახადოს უფრო გონივრული მაგრამ არ უნდა

დაგვავიწყდეს, რომ გონივრული ვაჭრობა მოითხოვს კიდევ უფრო გონივრულ სტრანდარტიზაციას. ეს ყველაფერი კი მიღწევადია მხოლოდ თანამშრომლობით. თუ ჩვენ მოვახერხებთ ამ ეკოსისტემის ყველაფრის შექმნას ბლოკჩეინის ფართო განვითარებისთვის, ხელსაყრელი საერთაშორისო ვაჭრობა რადიკალურად განსხვავებულად უნდა გამოიყურებოდეს რამოდენიმე წელში.

ბლოკჩეინი აერთიანებს რამოდენიმე ტექნიკას, განსაკუთრებით სარგებლიანია მიწოდების ჯაჭვის მართვა და საერთაშორისო ვაჭრობის პროცესები. ბლოკჩეინის ტექნოლოგია მდგრადია ცვლილებების მიმართ. ყველაზე კარგი არის, ის რომ არის დეცენტრალიზებული სტრუქტურა, კონტროლი ნაწილდება კონსესუსების წესებით, რომლებიც მოქმედებს აქტორთა ეკოსისტემაში, რომლებიც მოწყობილია სხვადასხვა მარეგულირებელ ორგანოებში. შესწავლილია ბაზრის მზადყოფნა და გამოყენების პოტენციური გავლენა ბლოკჩეინის მიწოდების ჯაჭვებში და საერთაშორისო ვაჭრობაში. ტრანსსასაზღვრო გადახდის სისტემები, მიწოდების ჯაჭვის მართვა, წარმოშობის ელექტრონული სერთიფიკატები, ავთენტურობის დადასტურება, სავაჭრო ეკონომიკური გამჭვირვალობა, უსაფრთხოება, მონაცემთა დაცვა. საერთო ჯამში ყველაფერს ზემოთ ჩამოთვლილს წვლილი შეაქვს ვაჭრობის ხელშეწყობაში დიგიტალიზაციის კომბინაციით. ეს ყველაფერი კი გამოიწვევს ხარჯების შემცირებას და გამჭვირვალობის გაზრდას, პროცედურები კი რატემა უნდა ხელს შეუწყობს ხარისხისა და შესაბამისობის უზრუნველყოფას. ბლოკჩეინის ტექნოლოგიის გამოყენება გაუადვილებს მცირე და საშუალო საწარმოებს ვაჭრობის დაფინანსებაზე წვდომას, ასევე დაეხმარება მომხმარებელს პროდუქტის ინფორმაციაზე წვდომაში.

ქალაქის გარეშე ბლოკჩეინის გამოყენება მნიშვნელოვნად ხელს შეუწყობს ინფორმაციის გაცვლას იმპორტიორ, ექსპორტიორ და ეროვნულ სააგენტოებს შორის. უფრო მეტიც, ბლოკჩეინი საშუალებას მისცემს მხარეებმა უსაფრთხოდ შეინახონ ვაჭრობასთან დაკავშირებული დოკუმენტები, როგორცაა: სერთიფიკატები, ლიცენზიები სამთავრობო ორგანოების მიერ გაცემული, რათა ისინი ყოველთვის ხელმისაწვდომი იყოს და არ დაიკარგოს. გარდა ამისა, ინფორმაციის ასეთ სწრაფ გაცვლას ასევე შეუძლია ხელი შეუწყოს

იდენტიფიცირებას ძალადაკარგულ ნებართვებთან დაკავშირებით. ეს ყოველივე მოიცავს საგადასახადო თაღლითობას და გადასახდელების თავიდან არიდებას.

ტერმინი Single Window გამოიყენება მრავალი სხვადასხვა პლატფორმის, სისტემისა და გარემოს აღსაწერად და მისი გამოყენება არ შემოიფარგლება მხოლოდ სავაჭრო კონტექსტში. ერთი ფანჯრის პრინციპი, აღწერს როგორც საშუალებას, რომლებიც მონაწილეობენ ვაჭრობასა და ტრანსპორტში. მისი მეშვეობით უნდა მოხდეს წარდგენა სტანდარტიზებული ინფორმაციის და დოკუმენტების, ერთი შესვლის წერტილით, რათა შეასრულონ ყველა დაკავშირებული პროცედურა, იქნება ეს იმპორტი, ექსპორტი თუ ტრანზიტთან დაკავშირებული მარეგულირებელი მოთხოვნები. იმ შემთხვევაში „თუ ინფორმაცია ელექტრონულია, მაშინ ინდივიდუალური მონაცემების ელემენტები მხოლოდ ერთხელ უნდა იყოს წარმოდგენილი“.

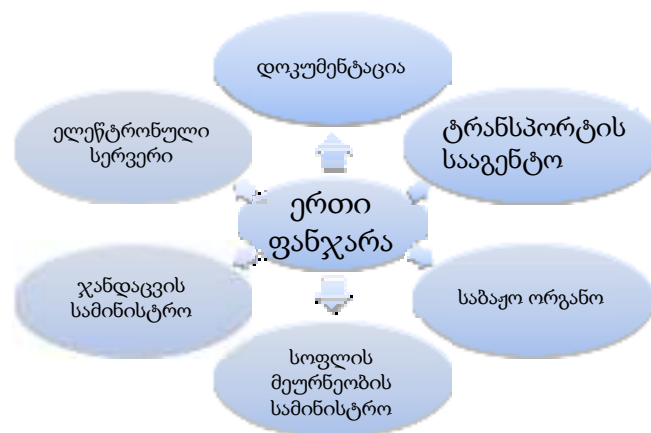
ამ მოვლენების საერთო თემაა ის, რომ შეიქმნას ერთი ფანჯარა, რომელიც საშუალებას მისცემს ინფორმაციის გაცვლას სამთავრობო უწყებებს და არასამთავრობო უწყებებს შორის. ვაჭრობის შესაბამისი პროცედურებისთვის, როგორცაა: ნებართვების და ლიცენზიების მოპოვება, სერთიფიკატები და საჭირო ნებართვები, განბაჟებასთან დაკავშირებული პროცედურები.

Single Windows გათვალისწინებს ერთი შესვლის პუნქტს და ვაჭრობის შესაბამისი მონაცემების ერთჯერად წარდგენას მოვაჭრეებისათვის, უფრო ეფექტურ და სწრაფ დამუშავებას ქაღალდის გარეშე გარემოში. ექსპერტები გვიჩვენებენ გამოვიყენოთ ტერმინი ერთი ფანჯარა მხოლოდ მაშინ, როდესაც პლატფორმა აუცილებლად გულისხმობს მონაცემთა გაცვლას სამთავრობო ორგანოებსა და ეკონომიკურ ოპერატორებს შორის, თუ იგი მხარს უჭერს მარეგულირებელ მოთხოვნებსა და ფორმალობებს;

ერთი ფანჯარა შეიძლება იყოს ვაჭრობის ხელშეწყობის მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტი. მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაცია(WTO) ვაჭრობის ხელშეწყობის შეთანხმება მოუწოდებს მის ყველა წევრს შექმნან ერთიანი ფანჯარა. საერთაშორისო სავაჭრო პალატის საბაჟო სახელმძღვანელო ასევე მხარს უჭერს ერთი ფანჯრის გამოყენებას. WCO-მ შეიმუშავა სახელმძღვანელო მითითებები, თუ როგორ უნდა შეიქმნას ერთი ფანჯარა.

ეფექტიანად განხორციელების შემთხვევაში, ერთი ფანჯრის პროექტს ბლოკჩეინის მეშვეობით შეუძლია მიაღწიოს შემდეგ სარგებელს.

1. მთავრობისთვის: მთავრობის შემოსავლების ზრდა, წესების გაძლიერებული დაცვა, რესურსების განაწილების ეფექტურობის გაუმჯობესება, ვაჭრობის უკეთესი სტატისტიკა.
2. ეკონომიკური ოპერატორებისთვის, როგორცაა მოვაჭრეები: გაფორმების უფრო სწრაფი დრო, გამჭვირვალე და პროგნოზირებადი პროცესი და ნაკლები ბიუროკრატია, ისეთი ადმინისტრაციისთვის, როგორცაა საბაჟო: გაუმჯობესებული პერსონალის პროდუქტიულობა განახლებული ინფრასტრუქტურის, საბაჟო შემოსავლების გაზრდის, უფრო სტრუქტურირებული და კონტროლირებადი სამუშაო გარემოს და გაძლიერებული პროფესიონალიზმის მეშვეობით.
3. ეროვნული ეკონომიკისთვის: გამჭვირვალობისა და მმართველობის გაუმჯობესება და კორუფციის შემცირება, ფიზიკური ურთიერთქმედების ნაკლები შესაძლებლობების გამო.

როგორც მოკვლევამ აჩვენა დღევანდელ საბაჟო სისტემაში არსებობს ბევრი კომპლექსური პრობლემა, რომლის დასაძლევად და გამოსასწორებლად შესაძლებელია თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენება, კერძოდ „Georgia Customs” პროგრამის საპილოტე ბაზაზე განხორციელება.

არსებული პროგრამების საფუძელზე („Oracle “და „Asycuda”)-ის გენერირება ახალი პროგრამით, სადაც თავმოყრილი და გერთიანებულია ყველა საჭირო მოდული, რომლითაც იხელმძღვანელებს საბაჟო ორგანოები. ამ პროგრამის საშუალებით მოხდება ინფორმაციის გაცვლა, რაც გულისხმობს

ქალაქის გარეშე ვაჭრობას. ეს საშუალებას აძლევს უმოკლეს დროში მოხდეს განბაჟების პროცესი. ელექტრონული დოკუმენტაციის გაცვლა ნათელი მაგალითი იქნება გაყალბების და კორუფციის რისკის მინიმუმამდე შესამცირებლად. ეროვნული ან რეგიონალური ვაჭრობის ხელშეწყობის სტრატეგიების დანერგვა (ავტომატიზაცია, ინტერნეტი და დიגיტალიზაცია). ეს პროგრამა, მოიცავს ბლოკჩეინს და საშუალებას აძლევს ექსპორტიორ თუ იმპორტიორ მხარეს ელექტრონული სერტიფიკატების მიმოცვლას. მაგალითად, სამხრეთ აფრიკის განვითარების საზოგადოებამ (SADC) დაამტკიცა „ელექტრონული სერტიფიკატი of Origin Framework“ 2019 წელს, რათა მოხდეს ქალაქის დოკუმენტების ჩანაცვლება და ელექტრონული სერტიფიკატების პილოტირება. ეს შეამცირებს სერტიფიკატების ხელით დამუშავებისთვის საჭირო დროს და შიდა რეგიონული სავაჭრო ნაკადების გაზრდას. „Georgia Customs“-ის პროგრამას შეუძლია მნიშვნელოვნად შეამციროს ის საბუთები, რომლებიც დაკავშირებულია განაცხადის ხელით დამუშავების დროს. აღჭურვილი იქნება ელექტრონული საბუთები უსაფრთხოების სპეციფიკური მახასიათებლებით, როგორცაა: შტრიხკოდები და QR კოდები.

ეს სისტემა უსაფრთხო და სანდოა, ვინაიდან ეხმარება ელექტრონულ დოკუმენტაციასთან დაკავშირებული თაღლითობის შემცირებას. ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში დამატებითი, უახლესი ტენდენცია იქნება ამ პროგრამის გამოყენება. ნამდვილი რევოლუცია არის დოკუმენტებიდან მონაცემებზე გადასვლა. მაგალითად 2018 წელს დაიწყო სინგაპურში წარმოშობის ელექტრონული სერტიფიკატის საპილოტე პროგრამის დანერგვა.

ეს მსოფლიოში პირველ ბლოკჩეინზე დაფუძნებული პლატფორმა იყო. იგი წარმოადგენდა პირველ პრეცედენტს მსოფლიოში, როდესაც ხდებოდა ბლოკჩეინის გამოყენებით ელექტრონული სერტიფიკატის გენერირება და მიმოცვლა. ამ პროგრამის წარმატებით განხორციელებამ შეამცირა წარმოშობის სერტიფიკატთან დაკავშირებული დაგვიანებები და ხარჯები ბიზნესისთვის.

პროგრამის დანერგვასთან დაკავშირებით ჩატარდა გამოკითხვა ბიზნეს სექტორსა და საბაჟო ორგანოში მომუშავე თანამშრომლებისთვის, შერჩეული იქნა კითხვარები, რამდენად მისაღები და ეფექტური იქნებოდა ამ პროგრამის დანერგვა

საქართველოში. ბიზნეს სექტორიდან გამოკითხვაში მონაწილეობა მიიღო 30-მდე კომპანიამ და გამოკითხულთა 95% მიესალმებოდა აღნიშნული პროგრამის დანერგვას, ვინაიდან მცირდებოდა მათი დრო, და ხარჯები, რაც თავისთავად დადებითად აისახებოდა საბოლოო პროდუქციის თუ მომსახურების ღირებულებაზე. დარჩენილმა 5%-მა განაცხადა რომ არ ქონდა სიახლისადმი მიმდებლობა და უმჯობესი იქნებოდა მისთვის თუ შენარჩუნდებოდა არსებული გაფორმების პროცესი. თანაშრომელთა 98% ემხრობა ამ პროგრამის დანერგვას, ვინაიდან მათ მიერ დაშვებული შეცდომების რისკი იქნებოდა დაყვანილი მინიმუმამდე და გაიზრდებოდა გამჭვირვალობა თანაშრომელსა და ეკონომიკურ ოპერატორ შორის. „Georgia Customs“-ის პროგრამა საშუალებას მოგვცემს, ყველა ის დოკუმენტაცია, იქნება ეს წარმოშობის სერთიფიკატი, ფიტოსანიტარული და ვეტსანიტარული სერთიფიკატები, ნებართვები და ლიცენზიები, გენერირებულ იქნეს. „Georgia Customs“-ის პროგრამის დანერგვა განხორციელებული იქნება თავდაპირველად საპილოტე ბაზაზე, გეოგრაფიული ფაქტორების გათვალისწინებით, კერძოდ: საქართველოს, აზერბაიჯანის და სომხეთის ჩართულობით. ეს მოიცავს ელექტრონულ საბაჟო ინტეგრირებას და იმ მოდერნიზაციის სტრატეგიებს და სამოქმედო გეგმას, რომლის მთავარ მიზანს წარმოადგენს ქალაქის გარეშე ვაჭრობა 2023 წლისათვის.

ჩემი კვლევის სამეცნიერო სიახლე მდგომარეობს იმაში, რომ ციფრული საბაჟოს ფორმულირებაზე ქართულენოვანი ლიტერატურა საკმაოდ მწირია. მასთან დაკავშირებული კვლევები განვითარების საწყის სტადიაზეა. დიגיტალიზაცია და ციფრული საბაჟოს პროფესიული განხილვის გამოცდილება თითქმის არ არსებობს. ასეთი სამეცნიერო კვლევები დაინტერესებულ სახელმწიფო უწყებებს საშუალებას მისცემდა მოდერნიზაცია მოეხდინათ არსებული საბაჟო პროცედურებისათვის და ეფექტურად დაენერგათ ახალი ელექტრონული პროგრამა, ე.წ. „Georgia Customs“.

სადისერტაციო ნაშრომი წარმოადგენს ზემოთაღწერილი გამოწვევების გადაჭრის ერთგვარ მცდელობას. კერძოდ დეტალურად მიმოიხილავს თანამედროვე საბაჟო ორგანოს მოდერნიზაციის და უნიფიკაციის მეთოდებს.

საკითხის აქტუალობა მდგომარეობს იმაში, რომ აღწერს უქალაქო ვაჭრობის სარგებლიანობას, ეფექტიანობას და გამჭვირვალობას.

დასკვნა

ვაჭრობაში ჩართული თითოეული ქვეყანა ცდილობს ხელი შეუწყოს საბაჟო პროცედურების გამარტივებას, რაც თავის მხრივ წარმოადგენს ვაჭრობის მოცულობის ზრდის ერთგვარ წინაპირობას. გაზრდილი სავაჭრო ნაკადები კი ხელს უწყობს ეკონომიკურ ზრდას და სიღარიბის შემცირებას. გაიაზრეს რა სავაჭრო და საბაჟო პროცედურების სიმარტივის აუცილებლობა, ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის წევრმა ქვეყნებმა ხელი მოაწერეს „შეთანხმებას ვაჭრობის ხელშეწყობის“ შესახებ, რომელიც ძალაში შევიდა 2017 წელს. როგორც წინასწარი შეფასებები აჩვენებდა, აღნიშნული შეთანხმების სრული იმპლემენტაციის შემთხვევაში მოხდება ვაჭრობასთან დაკავშირებული ხარჯების შემცირება 14.3%-ით და საერთაშორისო ვაჭრობის გაზრდა 1 ტრილიონი აშშ დოლარის მოცულობით.

გლობალიზაციის პროცესში ეკონომიკის თითქმის ყველა სექტორი ვითარდება თანამედროვე საინფორმაციო ტექნოლოგიებისა და საინფორმაციო სისტემების გამოყენებით. ამ მხრივ არც საქართველოს საბაჟო ორგანიზების საქმიანობაა გამონაკლისი. ისევე როგორც მრავალი განვითარებული თუ განვითარებადი ქვეყანა, საქართველოც დგას გამოწვევის წინაშე გაამარტივოს საბაჟო პროცედურები, რათა გაიზარდოს ტვირთბრუნვა, გამარტივდეს ეკონომიკურ ოპერატორებსა და საბაჟო ორგანოებს შორის ყოველდღიური ინფორმაციის გაცვლა, შეაფასოს მაღალი რისკის ოპერაციები და აშ. მიუხედავად იმისა რომ ქვეყანაში საბაჟო ორგანოების გამჭვირვალობისა და ეფექტურობის უზრუნველსაყოფად საბაჟო ადმინისტრაციის რეფორმის არაერთი სამუშაო ჩატარდა, საბაჟო სფეროში თანამედროვე და მოწინავე საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების დანერგვა და „ციფრული საბაჟოს“ ფორმირება სრულად არ მომხდარა. უქალაქო ვაჭრობა, იგივე ციფრული საბაჟო პროცედურები, მოიაზრებს ციფრული ტექნოლოგიების გამოყენებას საბაჟო

პროცესებში და ანაცვლებს ქაღალდზე დაფუძნებულ მეთოდებს. სწორედ საბაჟო ორგანოში „ Georgia Customs” ახალი პროგრამის დანერგვით, მოხდება საბაჟო ოპერაციების სიზუსტისა და საერთო ეფექტურობის გაუმჯობესება. როგორც ჩვენმა კლვევამ გამოავლინა, უქაღალდო ვაჭრობის დანერგვა-გამლიერების გზით, საქართველო მრავალ სარგებელს ნახავს, მათ შორის:

დაჩქარდება გაფორმების პროცესი: ციფრული საბაჟო პროცედურები საშუალებას იძლევა მოხდეს ისეთი საბაჟო დოკუმენტების ელექტრონული წარდგენა და დამუშავება, როგორებიცაა: იმპორტისა და ექსპორტის დეკლარაციები, ნებართვები, ლიცენზიები და სერთიფიკატები. ციფრული საბაჟო პროცედურები გამორიცხავს ქაღალდის დოკუმენტების ფიზიკური წარდგენისა და დამუშავების აუცილებლობას, რაც საკმაოდ შრომატევადი პროცესია. უქაღალდო ვაჭრობის პირობებში საბაჟო დოკუმენტების წარდგენა, გადამოწმება და განბაჟება განხორციელდება ელექტრონულად, რაც შეამცირებს გაფორმების პერიოდს, და ასევე შემცირდება საზღვრებს მიღმა საქონლის გადაადგილების მოცდენები.

გაიზრდება საბაჟო პროცედურების სიზუსტე და მათთან შესაბამისობა: ქაღალდზე დაფუძნებულ საბაჟო პროცესებში მონაცემების ხელით შეყვანა მიდრეკილია შეცდომებისაკენ და შეუსაბამობებისაკენ. ციფრული საბაჟო საშუალებას მისცემს ქართულ საბაჟო ორგანოებს მიიღონ ელექტრონულად წარდგენილი მონაცემები, განახორციელონ მათი ვალიდაცია და შესაბამისობის ავტომატური შემოწმება. ეს თავის მხრივ ეხმარება ბიზნესს, უფრო ზუსტად შეასრულოს საბაჟო რეგულაციები, რაც ამცირებს საბაჟო ჯარიმების ოდენობას და მოცდენებს გაფორმების პროცესში.

გაუმჯობესდება საბაჟო პროცედურების გამჭვირვალობა: ციფრული საბაჟო პლატფორმები უზრუნველყოფს საბაჟო პროცესების მეტ გამჭვირვალობას, რაც საშუალებას აძლევს იმპორტიორებს, ექსპორტიორებს და საბაჟო ორგანოებს ჰქონდეთ სწრაფი წვდომა საბაჟო დოკუმენტებსა და მონაცემებზე. ეს ხელს უწყობს საბაჟო ოპერაციების გამჭვირვალობას, ამცირებს თაღლითობის რისკს და ზრდის ნდობას სავაჭრო პარტნიორებსა და საბაჟო ორგანოებს შორის. საბაჟო პროცესებში რეალურ დროში ხილვადობა ასევე უზრუნველყოფს მიწოდების ჯაჭვის უკეთ

მენეჯმენტს, რადგან მხარეებს შეუძლიათ თვალყური ადევნონ და გააკონტროლონ გაფორმების სტატუსი რეალურ დროში.

გამარტივება დოკუმენტაცია და მინიმუმამდე შემცირება ქალაქის დოკუმენტები: ქალაქში დაფუძნებული საბაჟო პროცესები ხშირად მოიცავს დოკუმენტაციის ვრცელ მოთხოვნებს, მათ შორის დოკუმენტების მრავალ ასლს, ფიზიკურ ხელმოწერებსა და შტამპებს. ქალაქის გარეშე საბაჟო ამარტივებს დოკუმენტაციის მოთხოვნებს საბაჟო დოკუმენტების ელექტრონული წარდგენისა და დამუშავების გზით, ამცირებს ფიზიკური დოკუმენტაციის საჭიროებას და ხელს უწყობს ადმინისტრაციული პროცესების გამარტივებას. საბოლოო ჯამში ეს გამოიწვევს ქართველი ოპერატორებისთვის ხარჯების დაზოგვას, ადმინისტრაციული ტვირთის შემცირებას და საბაჟო ოპერაციების ეფექტურობის ზრდას.

გაიზრდება უსაფრთხოება და გაუმჯობესდება რისკების მენეჯმენტი: ციფრული საბაჟო პლატფორმები ხშირად აღჭურვილია უსაფრთხოების ისეთი ფუნქციებით, როგორცაა: ციფრული ხელმოწერები, დაშიფვრა და ავთენტიფიკაცია. ეს ფუნქციები უზრუნველყოფს საბაჟო დოკუმენტებისა და მონაცემების ერთიანობას, კონფიდენციალობას და მათ ავთენტურობას, რაც მინიმუმამდე ამცირებს საბაჟო პროცესებში თაღლითობის და არავტორიზებული წვდომისა რისკს. ციფრული საბაჟო პლატფორმები უზრუნველყოფს რისკების უკეთ მენეჯმენტს, რადგან მათ შეუძლიათ ეკონომიკურ ოპერატორებს რეალურ დროში გაუზიარონ გაფრთხილებები და შეტყობინებები საბაჟო რეგულაციებთან შეუსაბამობის შემთხვევაში.

დაიზოგება ხარჯების დიდი მოცულობა: ქალაქის გარეშე ვაჭრობა, გამოიწვევს ქართული ბიზნესისათვის ხარჯების დაზოგვას, დოკუმენტების ფიზიკური შენახვის, ბეჭდვისა და ტრანსპორტირების საჭიროების შემცირებით. გარდა ამისა, ქალაქში დაფუძნებული პროცესების აღმოფხვრით ან შემცირებით, ბიზნესს შეუძლია წვლილი შეიტანოს გარემოს მდგრადობაში ქალაქის მოხმარების, ნარჩენების და მასთან დაკავშირებული გარემოზე ზემოქმედების შემცირებით.

ზემოაღნიშნულის საფუძველზე თამამად შეგვიძლია დავასკვნათ რომ ციფრული საბაჟო პროცედურების დანარგვით მრავალმხრივ სარგებელს ნახავს, როგორც საერთაშორისო ვაჭრობაში ჩართულ ქართული ბიზნესი, ასევე თავად საბაჟო ორგანოები. ციფრული საბაჟო პროცედურების მეშვეობით მოხდება ხარჯებისა და დროის ეფექტური კონტროლი, გაიზრდება საბაჟო რეგულაციებთან შესაბამისობა, მინიმუმამდე შემცირდება საბაჟო ორგანოებისათვის რისკის კონტროლი და აშ.

ციფრული ეკონომიკის ფარგლებში საბაჟო სფეროში თანამედროვე და მოწინავე საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების დანერგვის წყალობით, ადამიანური ფაქტორი მცირდება, რაც უზრუნველყოფს საბაჟო ორგანოების გამჭვირვალობას და ეფექტურობას. მნიშვნელოვანია ახალი პროგრამის იმპლემენტაციის გულდასმით დაგეგმვა და განხორციელება, რათა უზრუნველყოს მისი წარმატება და მაქსიმალური სარგებელი საბაჟო ორგანოსთვის. ეს გამოიწვევს მიწოდების ჯაჭვის გამლიერებას და გაზრდის საქართველოს ჩართულობას საერთაშორისო ვაჭრობაში, რაც დადებითად აისახება ჩვენი ქვეყნის კონკურენტუნარიანობაზე და ეკონომიკურ ზრდაზე.

რეკომენდაცია

საბაჟო პოლიტიკა ვითარდება საყოველთაოდ აღიარებულ საერთაშორისო სამართლებრივ ნორმებსა და პრაქტიკასთან ჰარმონიზაციის და უნიფიკაციის მიმართულებით. საქართველო საბაჟო პოლიტიკის სფეროში ესწრაფვის აქტიურ საერთაშორისო თანამშრომლობას. ქალაქის გარეშე ვაჭრობისა და პროგრამის დანერგვის პროცესი უნდა იყოს ეტაპობრივი და თანმიმდებრული, დაფუძნებული ერთი ფანჯრის პრინციპზე, რომლებიც თავსებადი იქნება როგორც საზღვრის შიგნით, ისე მის ფარგლებს გარეთ. იმისათვის, რომ წარმატებით განხორციელდეს „Georgia Customs” პროგრამა, საჭიროა შემდეგი აქტივობის ჩატარება:

1. პოლიტიკური მზაობა: საბაჟო საკითხებში მოდერნიზაციის პროცესში პოლიტიკური მზაობა გულისხმობს, ქვეყნის პოლიტიკური სისტემის მზადყოფნის დონეს ვაჭრობისა და საზღვრის მართვასთან დაკავშირებული საკითხების ეფექტურად გადასაწყვეტად. ეს მოიცავს საჭირო პოლიტიკის, რეგულაციებისა და

ინსტიტუტების არსებობას, რათა უზრუნველყონ საქონლის შეუფერხებელი ნაკადების მოძრაობა საზღვრებს შორის საბაჟო პროცესის მთლიანობის შენარჩუნებით. პოლიტიკური მზაობა გადამწყვეტია ვაჭრობისა და ეკონომიკური ზრდის ხელშეწყობისთვის, ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად და საბაჟო საკითხებში კანონის უზენაესობის შენარჩუნებისთვის.

2. დიაგნოსტიკა: ხარისხობრივი კრიტერიუმების საფუძველზე აუცილებელია შეირჩეს ის მონაცემები და ინფორმაცია, რომლებიც უზრუნველყოფს საბაჟო ორგანოების საქმიანობის გონივრულ მართვასა და ორგანიზებას.

3. დაგეგმვა: ახალი პროგრამის დანერგვისთვის განისაზღვროს კონკრეტული გამოწვევები, რომელთა წინაშეც დგას საბაჟო ორგანო. განსაზღვრული იყოს გაზომვადი, მიღწევადი მიზანი, რაც ხელს შეუწყობს პროგრამის მხარდაჭერის ჩამოყალიბებას და მისი ეფექტურობის დემონსტრირებას საბოლოო მიზნის მისაღწევად და უქალაქოდ ვაჭრობის სრულად დანერგვას.

4. ინფორმაციის და მონაცემების ინტეგრირება-გაერთიანება: იმისათვის რომ მოხდეს საბაჟო პროცესების ეფექტური მართვა, აუცილებელია საბაჟო ორგანიზებში არსებული მონაცემთა ინფორმაციის ჰარმონიზაცია- სტანდარტიზაცია.

5. სააგენტოებს შორის თანამშრომლობა: უწყებებს შორის თანამშრომლობა გადამწყვეტია ნებისმიერი საბაჟო ორგანოს ეფექტური ფუნქციონირებისთვის. საბაჟო სააგენტოებს შეუძლიათ ითანამშრომლონ სხვა სააგენტოებთან ინფორმაციის გაზიარების და პროცედურების ჰარმონიზაციის გზით, რაც იმპორტიორებისა და ექსპორტიორებისთვის ნიშნავს შემცირებულ ხარჯსა და დროის რესურსს. საბაჟო უწყებებს შეუძლიათ ითანამშრომლონ სხვა ადმინისტრაციულ ორგანოებთან პროცედურების და სტანდარტების ჰარმონიზაციის გზით. ეს ხელს შეუწყობს ადმინისტრაციული ტვირთის შემცირებას და სავაჭრო პროცესების ეფექტურობის გაუმჯობესებას, ამასთან, უზრუნველყოფს, რომ ყველა ჩართული უწყება იმუშავებს საერთო მიზნების მისაღწევად.

6. ტექნიკური საკითხები: აუცილებელია კიბერუსაფრთხოების და ინფორმაციის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით საჭირო ზომების

გატარება, რაც შეამცირებს ელექტრონული დოკუმენტების გაყალბებისა და ფალსიფიცირების რისკს.

7. სამართლებრივი ჩარჩო: პროგრამის დანერგვის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან წინაპირობას წარმოადგენს შესაბამისი სამართლებრივი ჩარჩოსა და რეგულაციების არსებობა. ამისათვის, საბაჟო ორგანომ პროაქტიულად უნდა განიხილოს თუ როგორ გადმოტანოს შესაბამისი საერთაშორისო სამართლებრივი სტანდარტები და რეგულაციები ტრანსსასაზღვრო ვაჭრობის დროს. ბოლოს, კიდევ ერთი ფაქტორი, რომელიც გასათვალისწინებელია არის იურიდიული ძალის მინიჭება, კერძო პირის მიერ ელექტრონულად გადაცემული დოკუმენტების ავთენტურობის დადასტურება, ელექტრონული დოკუმენტების ვალიდურობის აღიარება, და აშ.

8. პროგრამის სავარაუდო მოდელი შემუშავება: აუცილებელია მოხდეს საბაჟო ორგანოების წარმართვა სრულად უქალაქოდ ვაჭრობის საფუძველზე. ამისათვის, საჭიროა სტანდარტიზირებული და ჰარმონიზებული მონაცემებისა და ელექტრონული შეტყობინებების არსებობა, რომელიც საშუალებას მისცემს საბაჟოსა და საზღვრისპირა მარეგულირებელ სააგენტოებს მოახდინონ საქონლის ჩამოსვლის, გამგზავრების, ტრანზიტისა და გაშვების განარტივებული პროცედურების განხორციელება.

საქართველომ უნდა გააქტიუროს შესაბამისი მარეგულირებელი სააგენტოები, რომ რაც შეიძლება მალე ჩაერთოს ქალღმის გარეშე ვაჭრობის კამპანიაში. ქვეყნები დაკავშირებულები იქნებიან ერთმანეთთან პროგრამით „Georgia Customs” -ით და საბოლოოდ ერთი ჯანჯრის პრინციპით მოხდება ინფორმაციის გაცვლა. საბაჟო პროცედურების ოპტიმიზაციამ ხელი უნდა შეუწყოს ვაჭრობას, ბიზნესს არ შეუძლია ოპერაციების ოპტიმიზაცია, ამიტომ მათ უნდა გაიარონ სახელმძღვანელო ვაჭრობასთან დაკავშირებული სხვა მარეგულირებელი მოთხოვნების შესრულებისათვის.

გამოქვეყნებული ნაშრომების სია:

1. რამაზაშვილი ნ. პანდემიის გავლენა საქართველოს საგარეო ეკონომიკურ ურთიერთობებზე. „მსოფლიო ეკონომიკა“, 2022, ტ.105, Issue 9-10, გვ.182-191.
2. რამაზაშვილი ნ. სატრანზიტო სისტემა და მისი ოპერირების სარგებელი. „ქართველი მეცნიერები“, 2022, ტ.4, Issue 5, გვ.259-265.
3. რამაზაშვილი ნ. ბლოკჩეინი. „ქართველი მეცნიერები“, 2022, ტ.4, Issue 4, გვ.399-405.
4. რამაზაშვილი ნ. საბაჟო პოლიტიკის განვითარების ეტაპები და თავისებურებები. სტუ-ის შრომები, 2022, №3(525), გვ.62-67.
5. Ramazashvili N. Paperless trade and digital transoformation. Danish Scientific Journal, 2023, №68, pp.6-7.

SUMMARY

The existence of technical and technological potential is considered one of the main directions for the development of the modern world. The world strives to perfect technological processes, which implies innovation and the transfer of said innovation in different directions. Technology transfer is an important and integral part of the innovation process and includes not only the transfer of innovations but also the ways of their improvement.

The dissertation "Ways to Improve the Transfer of Innovative Technologies" is presented in five chapters - literature review, results, conclusion, and recommendations. The literature review includes articles and works of both Georgian and foreign scientists, books, and magazines.

The work consists of five chapters, each with sub-chapters. In the first chapter, the history and development of customs activity in Georgia are reviewed. The stages of customs legislation, which are an important part of customs policy, are analyzed. The importance of economic sovereignty of Georgia is discussed, and the objectives of customs policy are reviewed, taking into account both domestic and foreign factors.

The second chapter discusses trade policy reforms and analyzes the export and import dynamics of Georgia. Trade relations between Georgia and the European Union and China are reviewed. This chapter also emphasizes the need for speed and flexibility in customs procedures, which are prerequisites for rapid movement of trade flows. Compliance with the requirements of the existing Association Agreement between Georgia and its technical part on the deep and comprehensive free trade space is also discussed. The need to harmonize the development of customs policy and the stages of its implementation is highlighted.

The third chapter reviews the transit system and its usefulness. Effective transit system approaches and strategies that are important for the economic well-being of the country are proposed. Treaties and conventions through which transit operations are conducted are reviewed.

Chapter four is devoted to data analysis and reviews effective border management through integrating data and information into a customs risk management system. The role of information and communication technologies in the customs body is described, and software updates required to create a national database are discussed.

Chapter five discusses paperless commerce and blockchain. The agreements signed by Georgia with various party countries are described, and the events planned in the direction of the development of international trade are reviewed. The main emphasis is on the implementation of the innovative program "Georgia Customs," which will deal with the challenges related to the implementation of paperless trade and the single window principle. The focus is on digitization and the usefulness of the single window principle. The benefits that blockchain can bring to supply chain finance for all parties involved in the transaction are discussed. Blockchain is seen as a way to speed up and facilitate trade procedures, which can accelerate the digitization of cross-border trade.

The scientific novelty of this research lies in the fact that Georgian language literature on the formulation of digital customs is quite scarce. Research related to it is in the initial stage of development, and digitalization and digital customs professional review

experience is almost non-existent. Such scientific studies would allow interested state agencies to modernize the existing customs procedures and effectively introduce a new electronic program, the so-called "Georgia Customs."

The thesis is an attempt to solve the challenges described above. In particular, it reviews in detail the methods of modernization and unification of the modern customs Ograno. The relevance of the issue lies in the fact that it describes the usefulness, efficiency, and transparency of paperless trade.